

KASVATUS.

Nr. 8

4 aastakäik.

APRILL

1922.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI.

A. Albo.

1920 a.

EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA.

SISU:

1. E. Martinson: Pedagoogilise töö korraldamisele ning süvendamisele.
2. E. Martinson: Meie praegune hariduspoliitika.
3. A. Ant: Kooli aed.
4. A. Jansen: Kunstiline kasvatus koolis.
5. KIRJANDUSEST: H. Turp: Minu „Koduloo meetoodika“ arvustamise puhul.
6. KROONIKA: Eesti Õpetajate Liidu Pedagoogilise toimkonna asutamine. — Tallinna Õpetajate Seltsi 5. aastapäev. — III üleriikline matemaatika, füüsika ja kosmograafia õpetajate kongress. — Riigi hariduskogu koosolek. — Riigi ja omavalitsusteenijate pensioniseaduse eelnõu. — Haridusministeeriumi õpetajate palgaseadust muutmas. — Tartu üliõpilaste salkkonna Ungari „õpireis“.
7. ORGANISATSIOONIDE TEATED.
8. AJAKIRJANDUS.

Toim. aadress: Pikk tänav nr. 54, telefoni nr. 14-63.

Eesti Õpetajate Liidu häälekandja.

Nr. 8.

Aprill 1922.

4. aastakäik.

Pedagoogilise töö korraldamisele ning süvendamisele.

E. Martinson.

Eesti õpetajaskonnale on viimasel ajal sagedasti ette heidetud, et ta pedagoogiliste küsimustega vähe tegemist tegevat. Parempoolseis ajakirjus ja isegi riigikogu kõnetoolilt on ses suhtes õpetajaskonnale raskeid etteheiteid tehtud. Veel hiljuti seisis „Päevalehes“ süüdistus, et kongressel ja „päevadel“ „kasvatamise ning õpetamise küsimused enam tagaplaanile ehk olematusesse on surutud“. Kui meie „Päevalehele“ ühenduse saatsime, milles faktidega ning arvudega näitasime, et õpetajate liidu poolt korraldatud „päevadel“ ja kongressidel pääasjalikult just pedagoogilisi küsimusi on arutatudki (ja suuremad „päevad“ ja kongressid on ju pääasjalikult just õpetajate liidu poolt korraldatud), siis ei saand „Päevaleht“ küll midagi nende faktide vastu ette tuua, kuid ta pöörab asjale teise külje ja tõendab, et õpetajate seltside koosolekuil vähe tegemist tehtavat pedagoogiliste küsimustega, mille tõenduseks esitab rea näiteid „Kasvatuses“, selle juures, teadagi, esitamata jättes need koosolekud, mis teistsuguse pildi võiksid pakkuda.

Ei taha muidugi tõendada, et meil maakonna liitudes ja kohalikes õpetajate ühinguis pedagoogilistele küsi-

mustele juba liiga ruumi oleks antud. Oleks soovitav, et sääli rohkem tegemist tehtaks pedagoogiliste küsimustega. Kuid meie õpetajate ühingutel ja liitudel on ka esialgul tegemist olnud paljude muude küsimustega ja on nende tegelased olnud liig üle koormatud kõiksuguste kõrvaliste ülesannetega, mida ümbruskonna seltskondlik elu neile praegusel korraldamisajajärgul suurel määral ette saeb. Ka õpetajate edasiharimine kursuste kaudu ja muul teel, on õpetajail palju aega nõudnud. Ei ole meil ka liig palju õpetajaid, kes pedagoogilisi küsimusi teistele palju pakkuda suudaksid.

Aeg on möödas, kus meie pääasjalikult Eesti kooli raami loomisel töötasime. Käesolev aeg nõuab, et peame väliste seinte ning katuse ehitamise tööde juurest asuma sisemise töö juure — pedagoogilise töö süvendamisele. Kui meil aega vähe ja puuduvad rohkearvilised vilunud asjatundjad, siis peame seda suuremat rõhku sellele panema, et meil iga asjatundja tööjõud otstarbekohasemalt ära kasutataks. Tuleks kokku sääda pedagoogiliste küsimuste nimemiri, mis meil eestkätt lahendada tuleks ja küsimused ära jaotada üksikute

pedagoogide vahel. Õpetaja, kes ühe küsimusega põhjalikumalt on tegemist teind, võiks mitmel pool õpetajate koosolekuil oma teadmisi teiste õpetajatega jagada. Nii süveneks meil pedagoogiliste küsimuste käsitlemine.

Õpetajaskonna pedagoogilise töö koordineerimise sihil on asutatud õpetajate liidu juure pedagoogiline toimikond. Ta püüab rakendada õpetajaskonna jõudu põlevamate pedagoogiliste küsimuste põhjalikumaks läbitöötamiseks ja lahendamiseks. Ta kavatses tulevikus anda üksikuile pedagoogidele kui ka õpetajate ühinguile teatud teemad lahendamiseks. Läbi töötatud küsimuste lahendamiseks esineksid siis kõnede või artiklitega koosolekuil või „Kasvatuses“.

Ei tarvitseks meil ka mitte liig palju pedagoogilisi küsimusi korruga ühe koosoleku päevakorda võtta: jõuaksime küsimused põhjalikumalt läbi arutada, kõigile vastuvõetavamaks teha ja ei oleks meil tarvis ühel koosolekul palju tüsedamaid jõude korruga töösse rakendada, kes selle tõttu siis jälle mujal oma teadmisi kasutada võiksid. Nii ei tuleks meil nii kergesti puudust tublidest kõnedest.

Küsimusist, mis meilt eestkätt põhjalikku käsitlemist ootavad, oleks nimetada: noorsoo liikumise küsimus, kõlbline kasvatus, kodune kasvatus, kooli ja kodu vahetõttu, karskuse küsimus üldse ja kooli õppekava seisukohalt eriti. Kuid toimikond saab enesele veel laiemad ülesanded. Meie õpetajaskonna üldhariduslik tasapind ei seisa soovitaval kõrgusel. Õpetajail tuleks teaduslisest kui ka kunstilisest küljest täieneda, eriti peaks aga iga õpetaja hariduslikult täienema aineis, mida ta koolis õpetab. Kui jõud, kus meil sel alal midagi pakkuda suudavad, töötaksid kindlalt kava, ühise korralduse järele, siis võiks ka sel alal midagi ära teha. Pedagoogiline toimikond püüab ka siin korraldaval ja koordineerival tegev olla.

Meie töö raskuspunktiks on, mõistagi, meetodilis-pedagoogiliste küsimuste lahendamine. Tuleks suuremal määral kui sennini, muretseda ülevaateid selle kohta, mis sel alal tehtud välismaal kui ka üksteise juures õppetööd päält vaatamas käia ja ühiselt arutada meil

tarvitavaid õpetusvõtteid. See viimane oleks tänuvõtteid kõigile üksteise lähedal olevaile õpetajale. Mitmel pool läbi töötatud küsimused võiksid siis põhjalikumale kaalumisele tulla suuremal koosolekuil. Ka seda tööd püüab pedagoogiline toimikond koordineerida.

Väga terav on meil õppevahendite küsimus. Puuduvad nimekirjad, mida vaja oleks eestkätt muretseda. Täbar on ka meil õpilaste lugemisvara seisukord. Puuduvad hääd raamatud ja puudub ka arvustav ülevaade ning nimekirjadki selle kohta, mis meil olevast materiaalist võimalik tarvitada oleks. Ka siin tuleks asjatundjail tööle asuda, millist tööd jällegi pedagoogiline toimikond koordineerima peaks.

Õpetajail tekivad kohapääl mitmeladilised kasvatuslikud küsimused, mida sääl igakord võimalik lahendada pole. Peaks olema keskkoht, kust neie küsimusile vastust otsida võiks. Pedagoogiline toimikond peaks kontakti astuma vastavate eriteadlastega ja nende abil jõudu mööda katsuma õpetajaskonnas tekkivaid kasvatuslikke küsimusi lahendada.

Olen esitand mõne näite selle kohta, kuidas ja missuguseid pedagoogilisi küsimusi meil lähemal ajal lahendada tuleks. Teadagi, ei kata need näited käesoleva küsimuse tervet ulatust. Õpetajaskonna pedagoogilist tööd võiksime endale ette kujutada veel palju kaugemale ulatavana. Kuid kardan, et meil lähemas tulevikus eespool tähendatud ülesandeid kaugelki lahendada ei suuda. Meie, võib olla, teeme paljugi tööd, kuid teeme tööd sagedasti ilma kindla kavata, ilma ühise keskkorralduseta, mille tõttu asjata kaotsile läheb hulk tööjõudu.

Õpetajate liidu pedagoogiline toimikond tahaks siin olla ühendavaks ja korraldavaks vahelülks õpetajate ja õpetajate ühingute vahel, tahaks ühte põletispunkti koondada meie pedagoogilise mõtte kiired ja nad sellest punktist nii laiasti saata, et nad suudaksid võimalikult ühtlaselt soojendada ning valgustada tervet meie Eesti kooli. Seda suudab ta muidugi ainult siis teha, kui tema püüete teostamine ei jää üksikute ülesandeks, vaid kui sellest osa võtab terve õpetajaskond.

Meie praegune hariduspoliitika.*)

E. Martinsoni kõne Riigikogus haridusministeeriumi 1922. a. eelarve arutuse puhul.

Meile on sagedasti Soomemaad haridusalal eeskujuks säetud. Eelarve arutusel on meie haridusministeeriumi eelarvet Soome kiriku- ja haridusministeeriumi eelarvega võrreldud ja leitud, et ta — relatiivselt võetuna — ligikaudu võrdub sellele. Et aga Soomel ei tarvitsse oma riigikaitseks niipalju kulutada kui meil, et ta kaugemat aega eland paremais tingimuses kui meie, mille tõttu ta majanduslikult kui ka kultuuriliselt meist palju kõrgemal seisab, siis arvatakse, et meie hariduskulud on liig suured ja käivad rahvale üle jõu.

Kuid võrdlus lonkab, kuna selle juures pole tungitud arvide sisse, pole võrreldud ühesuguseid arve. Soome haridusministeeriumi eelarves puuduvad kutsekoolide, vähemusrahvuste osakonna ja ministeeriumi juhatuse kulud, kuna need summad mujal figureerivad. Meie haridusministeeriumi eelarves jälle puuduvad summad kirikuile.

Arvame eelarvete ühtlustamise sihis meie haridusministeeriumi eelarvest maha 26 miljoni marka kutsekoolide, 700 tuhat marka ministeeriumi juhatuse ja 700.000 marka vähemusrahvuste osakonna kulusid, jääks meil järele haridusministeeriumi korralikke kulusid 333 miljoni Eesti marka. (Tarvitam siin ja edaspidi ümmargusi summaksid). Soome haridusministeeriumi korralikud kulud — välja arvatud summad kirikutele — moodustavad 190 miljoni Soome marka, s. o. umbes 1.350 miljoni Eesti marka. Kui arvame, et Soome meist rahvaarvult ümmarguselt 3 korda suurem on, siis peaks meie haridusministeeriumi

korralikkude kulude eelarve moodustama 450 miljoni Eesti marka, s. o. ta peaks 117 miljoni Eesti marka või 35 prots. suurem olema.

Võrdleme meie ja Soome haridusministeeriumi korralikkude kulude eelarve summaksid terve korralikkude kulude eelarve summadega. Kui võrdluse ühtlustamiseks Soome korralikkude kulude eelarvest maha arvata riigivõlad, ülejääk ja ülekande summad ja meie korralikkude kulude eelarvest riigivõlad, jääks Soome korralikkude kulude eelarvest järele 1.682 miljoni Soome marka, millest nende haridusministeeriumi korralikkud kulud moodustaksid 11 prots., ja meie korralikkude kulude eelarvest jääks järele 4.214 miljoni Eesti marka, millest meie haridusministeeriumi korralikkud kulud moodustaksid 8 prots. Nii näeme, et ka võrreldes nende kahe riigi haridusministeeriumi korralikkude kulude summaksid, kogu korralikkude kulude eelarve summadega, Soomes need kulud $\frac{3}{8}$ s. o. 37,5 prots. suuremad on.

„Konservatiivne“ Soome on siis meie „ultraradikaalsest“ Eestist ses suhtes märksa ees.

Vaatleme lähemalt mõnda korralikkude kulude eelarve-summat.

Ülikooli kulud on Soomes 6,7 miljoni Sm., s. o. 3,5 prots. ministeeriumi korralikest kuludest, meil 67 miljoni Em., ehk 20 prots. vastavaist kuludest.

Keskoolide kulud — välja arvatud õpetajate seminaarid — on Soomes 32 miljoni Sm., ehk 16 prots. ministeeriumi korralikest kuludest, meil 80 miljoni Em., ehk 25 prots. vastavaist kuludest.

Algkoolide kulud on Soomes 125 miljoni Sm., s. o. 66 prots., meil 110 miljoni Em., ehk 33 prots. ministeeriumi korralikest kuludest.

Väljaspool —kooli hariduse, rahvaülikoolide, raamatukogude, jne. kulud on meil 2 miljoni Em., ehk $\frac{1}{2}$ prots. ministeeriumi korralikest kuludest.

Neist arwudest selgub, et meie mitte üksi haridusministeeriumi eelarve kogusumma poolest Soomest taga ei ole, vaid et ka eelarvesummade jaotuse poolest meie haridusministeeriumi eelarve tagurilisem on kui Soome oma. Soomes

*) Käesoleva aasta riigieelarve arutuse puhul riigikogus kutsus esile kõige elavamaid mõttevahetusi ja vaidlusi haridusministeeriumi eelarve. Paremaolt poolt võeti ette sel puhul õpetajaskonna, eriti aga Eesti õpetajate liidu vastu täieline tormijooks. Hr. J. Annuson luges enese kui ka õpetajate liidu esimehe kohuseks tagasi tõrjuda õpetajaskonna vastu tõstetud põhjendamata süüdistused. Minu kõne puudutas peamiselt eelarve puudusi ja praeguse ministeeriumi hariduspoliitikat.

moodustavad rahvakooli kulud 66 prots. meil 33 prots. haridusministeeriumi korralikkude kulude eelarvest. Sellevastu moodustavad meil üli- ja keskkoolide kulud (ilma seminaaride ja kutsekoolide kuludeta) 45 prots. Soomes aga kõigest 19½ prots. ministeeriumi korralikest kuludest. Väljaspool koolihariduse kulud ei tohiks meil väiksed olla, kuna meil rahva üldharidus on väga madal. Siiski moodustavad seks otstarbeks määratud summad meil kõigest ½ prots., Soomes aga 2½ prots. ministeeriumi korralikest kuludest.

Võidaks tähendada, et rahvakooli kulud Soomes sellepärast meist suuremad on, et sääli rahvakoolide õpetajate palga pääasjalikult riik maksab, kuna meil sellest üle poole omavalitsuste kanda on. Kuid siin see õnnetus meil ongi. Soome on ju enam arenend kui meie ja suudaksid sellepärast maakonnad ja linnad rohkem ravakooli kuludest oma kanda võtta, päälegi ei teostata Soomes sunduslikku algharidust mitte nii kiires tempos kui meil, mille tõttu alghariduse kulud maakondadele mitte nii rasked ei tunduks.

Meil aga pandi aasta keskel õpetajate palga kõrgendamiseks tekkinud kulud kõik omavalitsuste õlgadele ja õieti veel rohkemgi, sest riigi kulud algkooli õpetajate palgaks on tänava aastal mõnikümmend miljoni marka vähemad kui möödunud aastal. Selle juures ei küsitud mitte, kas omavalitsused seda koormat suudavad kanda, ja ei võimaldatud neil tarvilikul määral uusi sissetulekute allikaid leida.

Omavalitsuste puudujääkide katmise küsimuse lahendamine on meie valitsuse üks nõrgemaist külgedest. Kui riigieelarve küll tasakaalu on viidud, selle juures aga maksud ja koormad rahval nii suured on, et omavalitsuste hääks, kellele riik kulukad ülesanded teostađa annud, enam kuigi palju maksta ei suudeta, siis ei ole asi ometigi mitte veel korras. Sellest tähtsast küsimusest on meil aga alati liig kergesti üle saadud. Ka riigivanem ei teadnud oma kõnes selle küsimuse kohta muud öelda, kui Võru maakonnavalitsuse suurte esituskulude kallal ironiseerida. Kuid sellega ei ole küsimuse oluline külg kaugeltki puudutatud.

Kui mitte ei taheta algkooliõpetajate palka riigi kanda võtta, nagu seda Soo-

mes tehtud, siis peaks riik vähemalt palju suuremal määral nende palgamaksmisest osa võtma, vähemalt esialgugi, nagu sellest õpetajate palgaseaduse puhul kõnelnud olen. Riigieelarve suureneks küll selleläbi 100 või 150 miljoni marga võrra, kuid vissisti oleks võimalik sõjaministeeriumi või mõne teise asutuse kulusid sedavõrd vähendada. Praeguse korra juures läheb aga seisukord iga päevaga raskemaks. Virumaa õpetajad pole juba 3 kuud maakonnalt palka saand. Perekonnaga õpetajad on väga raskes seisukorras. Meeleolu muutub iga päevaga ärevamaks, kui maakonnakoolivalitsus üksikõikselt seletab, et palka ei saa maksta ja ei teagi, millal saab*). Ka teistes maakondades on õpetajate palgamaksmine korratu. Saare maakonnavalitsus on pidand likvideeruma.

Erakoolide toetamiseks oli meil 1921. a. eelarves 2 miljoni m., käesoleval aastal aga 9 korda rohkem, s. o. 18 miljoni marka. Toetust saavad teatavasti erakeskkoolid. Abiraha suurendamine erakeskkoolidele samal ajal kui algkooli summasid on vähendatud, ei ole soovivat. Abisaajatest koolest on mõned väga kõrge õppemaksuga — ühel koguni 6000 marka alumistes klassides aastas. Ka õppemaksust vabastatud õpilaste arv on mõnes erakoolis kõigest paar protsenti. Kui arvesse võtame asjaolu, et nende koolide ülemaisse, keskkooli klassidesse peaaegu ainult need pääsevad, kes nende koolide juures olevad algkooli-klassid on lõpetand, siis on selge, et sarnased era-keskkoolid ei täida avalikkude keskkoolide ülesandeid ja et neile abiraha andmine ei ole seadusega kokkukõlas.

Soome haridusministeeriumi eelarves on rahvakoolimajade ehitamiseks 18 miljoni Sm. toetust määratud — osa alalise korraliku toetusena, osa laenua. Meie rahas oleks see umbes 126 miljoni Eesti marka. Meil lepib haridusminister 10 miljoni laenuga, kuigi ta enese kalkuleerimise järele seks otstarbeks vähemalt 75 miljoni aastas, käesoleval aastal aga veel kaugelt rohkem vaja oleks.

Kui Soomes, kus 1) koolimajad palju paremas korras on, kui meil, 2) maa-

*) Kandsin ühtlasi ette Virumaa õpetajate liidu sellekohase märgukirja.

konnad ja linnad palju elujõulisemad on kui meil, 3) sunduslikku algharidust pike-mas tempos teostatakse, 4) riik algkooli-õpetajate palkade maksmisega omavalitsuste seisukorda märksa kergendand ja 5) koolimajade ehitamiseks määratud toetus läheb ainult algkoolimajade ehitamiseks, — kui Soomes siiski koolimajade ehitamiseks 18 miljoni Sm. määratakse, mis 126 miljoni Em. välja teeb, siis on meie 10 miljoni laenu seks otsarbeks küll naeruväärt väike summa. Tallinna linn tahaks üksi neli korda rohkem.

Meie haridusministeeriumi eelarves puudub riiklik toetus loovaile kunstnikele ja kirjanikele. Eelarve-komisjonis võeti vastu minu ettepanek valitsusele soovi avaldada, et ta 1923. a. eelarvesse sisse võtaks summa tähendatud toetuse määramiseks ja vastava seaduse-eelnõu välja töötaks. Kahjuks, ei ole see soovivaaldus riigikogule mitte esitatud, mispärast mul teda riigikogus korrata tuleb. Asja põhjenduseks juhin tähelepanu järgmisele asjaolule:*)

Kõigi vähegi kultuuriliste väikerahvaste juures on loovate kirjanikkude riiklik toetus maksmas, välja arvatud Eesti. Skandinaavias teostati see põhimõte aasta 40 eest, samuti ka Soomes. Sääln maksmas mitmesugused toetusviisid ühel hoobil: palk, aupalgad üksikute tööde eest ja ajutised stipendiumid. Lätis küll palga-süsteemi pole, sääln toetab riik kirjandust teisel teel õieti rikkalikult.

Kirjanikkude toetamise vastu vaieldakse harilikult sellest seisukohast, et meil veel kirjandust polegi, mida toetada maksaks. Kuid ka Skandinaavias polnud seda, kui sääln toetuse põhimõte maksma pandi. Ühiskond alles aitas suuri kirjanikel välja kujuneda. Ibsen läks esimene kord riigi stipendiumiga välismaale 1852. a., kui ta ainult ühe raamatu oli välja annud. 30 aastat elas ta välismaal stipendiumite abil, ilma milleta ta produktioon selleaegseis Norra oludes mõeldav poleks olnud, sest ta kirjutas võrdlemisi vähe (pea reeglikindlalt üks väheldane raamat 2 aasta tagant). Ta aineline jõukus tõusis alles siis, kui ta üleilma kuulsaks oli

saand. Umbes sama kordus ka Juhani Aho saatuses.

Suurrahvaste juures lööb end väärtuslik kirjanik ka aineliselt harilikult peatselt läbi. Kuid väikerahvaste juures ei aita ka and kuigi palju. Teda tunnustatakse, kuid ta raamatuid trükitakse paartuhat eksemplaari, millest saadud honoraar iial ei võimalda seda, et ta paar aastat järgmise töö kallal võiks viita. Harilikult ei saa aga Eesti kirjanik praegu, kus meil kirjastusolud võimatu viletsad ja päevpäevalt viletsamaks muutuvad, ka paarituhandegi eksemplaari eest honoraari kätte. Aineliselt paremini on kindlustatud need kirjanikud, kes ülepeakaela ning palju produtseerivad ja laiemate hulkade maitset vastavad. Sarnase asjaoluga on seletatav, et meie kirjanduses on väga ja väga pisut väärtuslikku. Väärtuslikku võib ju ainult vähe produtseerida, kuid vähe produtseerijal kirjanikul on meil võimata elada.

On kurdetud meie keskkooli noorsoo kõlblise langemise ja ideaalide puuduse üle. Kas selle juures mitte osa süüdi ei kanna ka meie alaväärtuslik kirjandus? Ka parem tõlkekirjandus puudub meil. On ju hädatarvilik, et vanemais klassides kirjanduse tundidel ei piirduks meil kirjanikkude tööde tutvumisega ja välismaa klassikute loetlemisega, vaid et ka viimastest tähtsamad õpilastel saadaval oleksid. Praegu puuduvad meil aga ühed kui teised. Eesti kirjanduse seltsi koolikirjanduse toimkond on asund suurema kasvatuseteostamisele: tähtsamate klassikute ja väärtuslikuma noorsoo kirjanduse tõlkimisele ja soetamisele. Ei saa öelda, et valitsus Eesti kirjanduse seltsi kavatsustele just lahkel käel vastu oleks tulnud. Eelarve alamkommissioni ühemeelsel päälesurumisel võimaldus osagi kirjanduse seltsi soove täita.

Rõõmustaval viisil ei ole haridusminister valitsusekriisi tegema hakand, kui meie eelarve alamkommissionis temale mõned summad määrasime, mida ta ei olnud kas sugugi nõudnud, või nõudnud vähemal määral. Nii läks meile korda eelarvesse paigutada:

1. miljon marka operatsoonisummaria õppeabinõude soetamiseks, suurendada seminaari õpilaste stipendiume 1000 margani kuus, kunstikoolile

*) Põhjenduseks tarvitsasin materiaali, mille mulle lahkesti saatis kirjanik Friedebert Tuglas. E. M.

„Pallasele“ 1.145.000 marka toetust 600.000 marga asemel ja veel mõned muud summad.

Vanule õpetajale toetuseks määratud summa suurendasime 200.000 m. võrra. Suuremal määral suurendamisega ei olnud haridusministeerium nõus. Arvan, et 1000—1500 marka kuus toetust anda hallpäile, kes oma tervise ohverdand rahvakoolile, ikka liig vähe on. Päälegi oleks neil täieline õigus olnud pensioni saada palju suuremal määral, kui mitte meie iseseisvus sellest kriipsu läbi ei oleks tõmmanud.

Kutsekoolidest on juba räägitud, ei hakka kordama. 1921. a. eelarve arutuse puhul tähendasin, et meil merikooli liig palju on. Käesoleva eelarve arutamisel selgus, et neis õige vähe õpilasi on. Ühes neilt ainult 5—6 õpilast.

Valitsuse poolt esitatud „seaduse-eelnõus riigi-eelarve kokkuseadmise, läbivaatamise ja täitmise kohta“ on muuseas üles säetud põhimõte, et eelarves „krediidid peavad ära jaotatud olema otstarvete järele“. Selle põhimõtte vastu patustavad mitmete ministeeriumite, muuseas ka haridusministeeriumi eelarve. Selle eelarve 3. päät. (Kooli osakond) § 28. on paigutatud „Toetussummad“ 16.450.000 marka, ilma et oleks näidatud, mis otstarbeks need summad tarvitatakse ja kuidas nad üksikutele otstarvetele ära jaotatakse. Samasugune lugu on teaduse- ja kunstiosakonna erikuludega ja toetussummadega. Nende summade otstarve ei ole ju mitte kooliosakonda või teaduse- ja kunstiosakonda toetada, vaid neil summadel on omad kindlad erilised sihid. Praegusest eelarvest ei saa mitte ülevaadet selle kohta, kuipalju meie riik kulutab näit. teatrite toetamiseks, kui palju kunstikoolide pääle, kui palju kirjanduse toetamiseks, kui palju välismaal õppivate üliõpilastele abirahaks, kui palju teadusliku kirjanduse soetamiseks jne. Soome haridusministeeriumi eelarves on, näit., rahvakoolile määratud riigi toetussummad 10. paragraafis, ja rahvakooli hääks minevad erikulud 16. paragraafis üksikasjaliselt nimetatud. Meie haridusministeeriumi eelarvest ei saa teie isegi seda kätte, kui palju kulutab riik algkoolide, kui palju keskkoolide, kui palju kutsekoolide, kui palju abikoolide, kui palju õpetajate seminaaride pääle. Oleks tungivalt soovitatav, et tulevase

eelarve kokkusäädmisel krediidid oleksid ära jaotatud otstarvete järele.

Haridusministeeriumi eelarves on ka summad välismaale komandeerimiseks. Ei saa öelda et need summad oleksid alati otstarbekohaselt tarvitatud. Ei või olla midagi selle vastu, kui saadetakse välismaale kooliolusid tundma õppima koolimehed, kellel avaram silmaring, kes välismaalt korjatud teadmisi suudavad ja tahavad üldsuse hääks kasutada. Kuid on välismaale saadetud isikuid, näit., „töökooliga“ tutvuma, kes ametlikul koosolekul täielikku arusaamatust töökooli kohta üles näidand. Mõni teine jälle on ministeeriumi kulul välismaa koolide aknaid ja uksi lugemas käind. Ka peaks ministeerium kindlustuse saama, et abiraha saaja välismaalt saadud teadmised seks otstarbeks ära kasutab, milleks abiraha antud. Välismaale komandeerimine ei tohi muutuda lõbureisiks. Mõni abirahasaaja on aga pärast välismaalt tagasitulekut sellelt tööalalt, kus ta viibis ja mille huvides abiraha antud, varsti lahkund ja ei ole kuulda, et ta oma valgustööd üldistes huvides mujal teind oleks.

Sarnane kasvatusteaduslikkude tööde eest auhindade jagamise viis, nagu ministeerium läind aastal tarvitand, ei ole otstarbekohane: ühel juhtumisel on olnud auhindade määrajakas Tallinna põllum. seltsi näituse toimkond, kellele ministeerium on annud osa rahast, mis talle eelarves määratud „auhindadeks kasvatusteaduslikkude tööde eest“ teisel juhtumisel on auhinna üle sisuliseks otustajaks olnud ainult üks, kuigi kompetentne isik, prof. P. Pöld. Oleks soovitatav, et ministeerium seda väga väikest summat, mis talle kasvatusteaduslikkude tööde eest auhindade andmiseks määratud, mitte põllumeeste seltsidega jagama ei hakkaks, vaid kokku säeks kompetentse jury, kelle hooleks riigi auhindade jagamise usaldada võiks.

Õpetajate ametisse registreerimisel ja ametist vabastamisel on mõned maa-konnakoolivalitsused seadusevastaselt talitand. Haridusministeerium ei ole neid vastutusele võtnud ja õigeisse roobastesse juhtind, vaid isegi põhjust annud koolivalitsustele sarnast joont võtta. Haridusministeerium on arvamisil olnud, et õpetajaid registreerivail asutusil (koolivalitsusil) ei ole mitte ainult õigus õpetaja ametisse säädmisel

seadusliku korra järele valvata, — et valitaval oleks nõutav haridusline tsensus, et valimine sündind õiges korras jne. —, vaid et neil ka õigus on valitava üle sisuliselt otsustada, millega registreerivad asutused saaksid oma kätte valivate asutuste õigused. Sarnane kord on aga lubamatu, päälegi, et seda on tarvitatud poliitilise võitluse abinõuna.

Haridusministeeriumis näib maad võtnud olevat arvamine, et enne kui õpetaja ametisse pääseb, peavad tema neerud poliitiliselt läbi katsutud olema. Nii on ülikoolile, seminaaridele ja teistele õpetajaid ettevalmistavaile asutustele ringkirjad laiali saadetud, mis Kasso aegseid ringkirju meele tuletavad ja kus seda neerude läbikatsumist hoolsalt toimetada kästakse. Kuna sellest asjast alles hiljuti pikemalt on kõneldud arupärimise puhul, siis ei peata selle juures pikemalt. Et haridusministeerium väga aktiivselt tegev on õpetaja poliitilise meelsuse uurimise alal, näitab muuseas ka Tallinna õpetajate seminaari õpetaja kunstnik Ianseni päeva päält ametist kõrvaldamine. Ametlikult ette toodud põhjused polnud kuigi kaaluvad. Haridusminister aga arvas, et Ianseni kommunistlike kalduvustega olevat ja sellest jatkus lahtilaskmiseks. Iseäranis võorastav selle lahtilaskmise juures oli see, et antud süüdistavale võimalust ennast kaitsta, ei kuulatud ka koolijuhataja ega pedagoogika-nõukogu arvamist. Et ka sellest asjast arupärimisel hiliuti on kõneldud, siis ei ole tarvidust selle asja juures pikemalt peatada.

Õpetaja kõlbline tasapind ei näi haridusministeeriumi mitte niivõrd huvitavat kui õpetaja poliitiline meelsus, vähemalt mõnel juhtumisel mitte. „Vaba Maa s. a. nr. 59. numbrist leiame teate, et Tartu-Võru rahukogu on kellegi Jaan Reak'i selle eest õiguste kaotamisega 2½ aastaks vangi mõistnud, et ta vale tunnistusega ülikooli vabakuulajaks astund. Sellest näeme, missuguse valjusega seadus-dokumendi võltsijaid karistab. Ajalehist oleme aga ka lugend ühe teise valedokumendi loo üle Karula algkoolijuhataja, pastor Lattiku õde, on annud oma õpilasele tunnistuse, et see Karula keskkooli teatava klassi on lõpetand, millise tunnistusega see õpilane sõjakooli pääsis. Karulas aga keskkooli ei ole. Valetunnistuse andmine tuli avalikuks. Asi jõudis otsaga ha-

ridusministeeriumi. Arvate vist, et asi prokurööri kätte anti, või vähemalt vale tunnistuse andja juhataja ametist tagandati. Ei midagi sarnast. Lepiti ainult noomitusega ja valepitsatite konfiskeerimisega. Nii siis, Tartu ülikooli õpilane kes edasi õppida tahtis, pidi 2½ aastaks vangi minema, ja õigused kaotama, Karula kooli juhataja, kes valedokumendi sepitses, püsib aga juhtival kohal edasi. Nagu kuulda, olnud mitmed ministeeriumi-nõukogu liikmed ministri sarnase otsuse vastu.

Meie näeme, parempoolsed ühes haridusministeeriumiga, on hoolega ametis olnud pahempoolsuse otsimisega meie õpetajate ja õpilaste hulgast. Hulk kitsendavaid ringkirju on ses sihis välja antud. Mõnes neist tehakse õpetajale sunduslikuks õpilaste organisatsioonidest osavõtmine ja järelvalve ka võõraste koolide õpilaste üle, teistes sulutakse õpilaste organisatsioonide tegevus liig kitsastesse raamidesse (eriti soovimata näib ministeeriumile nende kirjanduslik tegevus olevat), kolmandates tehakse kitsendusi õpetajate ametisse saamisen, neljandates keelatakse naistele keskkoolides õppimine ära, selle kirja autoriteeti aitab „Päevaleht“ suurendada oma karikatuuridega, viiendates antakse kaudselt mükse õpetajate liidule jne.

Võitluses pahempoolsusega on haridusministeerium palju oma jõudu ära kulutanud, nii et loova töö alal haridusministeeriumil peaaegu midagi ette tuua pole. Riigikogule esitatud seaduseelnõudest oleks nimetada ainult keskkoolide ja seminaaride seadust, kuid mõlemad eelnõud olid juba enne olemas; haridusministeerium on neile ainult oma poliitika lõhna juure lisand. Samuti olid ka algkoolide õppekavad, mis praeguse ministeeriumi ajal küll trükitud, juba enne valmis.

Ei või see ka teisiti ollagi. Kui ministeeriumil niipalju aega läheb tülitsemiseks, värvimütside ning muude otsimiseks jne., siis ei ole tal võimalik loovat tööd teha, päälegi kui ta on algusest pääle olnud sõjaajal õpetajaskonna enamusega, kes oma seisukoha harimusministri kohta järgmiselt on deklareerind: „Õpetajate Liit ei saa omaks tunnistada ega toetada hariduspoliitikat, mis uue ministri nimetamisega mõjule pääseb“.

Lõpukokkuvõttes võiksime haridusministeeriumi kohta järgmist öelda: 1) Haridusministeeriumi eelarve ei ole oma kogusumma poolest mitte väga väike, kuigi ta oleks võinud suurem olla, kui mujal rohkem oleks kokku hoitud.

2) Eelarve ei ole aga oma kokkusäade poolest mitte küllalt demokraatlik, kuna eelarve suuremad summad tarvitatakse ära eestkätt jõukama kihi huvides; rahvakooli ja väljaspool kooli hariduse pääle kulutatakse riigi poolt väga vähe. Need kulud on meil eelarves, näit., enam kui 2 korda vähemad kui Soomes. Kui selle vastu veel vaielda võib, et meie peaksime oma haridusmi-

nisteeriumi eelarve kogusumma poolest Soomele lähenema, siis on raske selle vastu vaielda, et meie haridusministeeriumi eelarve summad peaksid demokraatlisemalt jaotatud olema. Selle poolest võiksime ometi vähemalt konservatiivsele Soomelegi lähemale jõuda.

3) Ei saa rahul olla selle koolipoliitika, mis mõjule on pääsnud praeguse haridusministri ajal, kus ministeerium ei ole asunud mitte niivõrd loovale ülesehitavale tööle Eesti kooli uuendusosalal, kui võrd politseilise korra alalhoidmisele surveabinõudega, asudes sõjajalale Eesti õpetajaskonnaga ja õpilastega.

Kooli aed.

A. Ant.

Geomeetria ja aritmeetika. Kõikide ülalnimetatud töödega ühiselt tuleb teine õppeaine geomeetria ja ka arvamine käsitlusele. Tuleb mullakihi paksust, taime juurte pikkust mõõta. Isikliku peenra pind-ala ära määrata. Külvamiseks ja istutamiseks sirgjoonte tõmbamine ja taimedega nende ära tähendamine. Antakse tarvisminev seemnete ja taimede hulk välja. Üksiktükki- de ja terve klassi tükki- de kujundid, nurgad, teed ja nende kujutamine; tiigikes- te ja vahevagude ruum-ala väljaarvamine. kõik see on materjaaliks geomeetria ja aritmeetika tundidel.

Maadete adus. Luues eeltingimused mitmesugustele taimeühingutele, loome ka mitmesugused maastikud: mäed, orud, järved, sood ja lagendikud. Siin võib terved riigid esile tuua oma maastikkudega ja iseärasustega, kui nad meile kas kultuuriliselt ehk mõne muu põhjuse pärast huvitavad on. Kaasa aitab siin õige suurel mõõdul kattepeenarde ja klumbide ehitusviisi tarvitamine. Siin peab ka sündima ilmakaarte määramine mitmesuguste loodusmärki- kide järele ja tutvumine kliimaliste nähtustega.

Joonistamine ja voolimine. Rohket materjaali pakub aed joonistamiseks ja voolimiseks. Siin võivad kõrvuti loodus ja õpilane töötada. Loodus ehitab ja lõhub, õpilane ehitab ja lõhub võrreldes oma tööd otse loodusega. Värvirikkad lillepeenrad, taimeühingud,

loomakesed, muld, liiv, kivid ja savi, on siin kõik käepärast saadaval. Ei ole tarvis tagaseinu ega keerulisi ülessaad- misi, selle eest muretseb loodus ise.

Kehaline kasvatus. Töö aias karastab ja kosutab keha. Päälegi on tööle virgutajaks töö moraaliline tugi, töösaavutused, mis spordil tihti puuduvad. Iseäranis astub töö kaitseks välja Dr. I. Wilms. Tema soovitab kõi- gile spordimeestele tööle minna. Pääle töö peab õpilaste aia läheduses män- guplatsil ka vabad mängud ja võimle- mine kõikkülgseks väljaarendamiseks aset leidma.

Iseloomu arendamine. Tai- mede ravitsemine nõuab korrapäralist, kindlat ja hoolikat tööd. Hooletul ra- vitsejal on tema hooletuse järeldused kohe silma all: korratu peenar ja kidu- rad taimed. Üks kord taimi kastmata jätta võib terve peenra hävimisele viia. Võistlus teiste õpilastega suurendab omalt poolt hoolt. Katsete toimepane- mine nõuab järjekindlust ja püsivust, sellega kasvatab viimaseid omadusi, ku- na ilusad peenrad, lilled ja taimed ilu- tunnet ja armastust looduse vastu ära- tavad.

Töö kohustus. Kõik eelpool ettetoodud põhjused läbikaaludes pea- me otsusele jõudma, et tööd õpilaste aias peavad kõigile õpilastele sundusli- kud olema. Tööd õpilaste aias ei val- mista mitte aiatööle ette, vaid on mää- ratud lapse üldiseks väljaarendamiseks

kehaliselt ja vaimliselt. Teatavad oskused, mida õpilased siiski taimeravitsemise alal mitme aasta jooksul omavad, kõlbavad igale inimesele, sest raske on omale ette kujutada inimest, kellel ei ühegi taimega, isegi potilillega, elus tegemist ei tuleks.

Aia sisse äädmine. Nüüd katsum vastata küsimusele: Kuidas on võimalik õpilaste aeda sisse säada, kui suured oleksid kulud ja missuguste töödega tuleb kõige enne algus teha?

Suur tükk tööd on juba sääl tehtud, kus tarvilik maa-ala koolimaja ümbrusest on kätte saadud. On maatükk valmis, siis peab selle eest muretsema, et ta tuulte ja tormide eest kaitstud oleks. Tulevad ümberringi kaitsepuud istutada, milleks põhja ja ida poole meie kuusk väga hästi sünnib, kuna lõuna ja õhtu poole võib ka madalamaid pöösapuud, sirelid ja läätsapuud, tarvitada. Kaitsepuude istutamine olgu õpilaste töö ja wiidagu maja ümbruse kaunistamisega kokkukõlla. Istutusmaterjaali leidub alati õpilaste wanematel, kes ka mõnd sada kuuske ehk mõnd sirelipöösast koolile ei keela. Kõige halwemal korral peab neid ise kohal kasvatama. Ostmise pääle loota ei maksa, sest sarnasel korral läheks nad liiga kalliks ja pole ka kuski sarnaseid kasvatuskohti. Järgmine töö oleks maapinna aia pinnaks muutmine, mis taime kasvatamise võimaldab. See töö on juba sellepolest raskem, et siin sõnnikut tarvis läheb, mida õpetajatel enestelgi vähe. Siin peaks küll vald kõige päält väljakäigukohtadelt saadud rammained kompostiks valmistama ja tarvitada andma. Sõnnikut osta ja tööjõudu palgata käib õpetajal üle jõu ja ei ole tihti ka õpilastele küllalt kohane töö. Kõik see nõuab mitmeaastast tööd. Ei ole siiski võimalik tervet aeda korruga üles harida, peab üksikute klassitükkidega alguse tegema, vanema klassi osast algades nelja viie aasta jooksul. Esialgusel aia ettevalmistamise ajal võib õpetaja vabaks jäänud maad kasutada. Tööde alguseks peab juba kindel, kava välja-töötatud olema. Tarvilised tööriistad, kulud liivaveoks ja mättad komposti jaoks, kui neid kohalt saada ei ole, peab kooli hoolekogu läbi muretsema. On kõik eeltööd tehtud, siis võib klasside kaupa tööle asuda igale õpilase tema osa

kätte andes, mille juba tema ise peab korda säädma. Tööde algul peab sügisel olema.

Aia korrashoidmine. Klasse tükkide korrashoidmine sünnib vastava klassi õpilaste poolt korda mööda. Terve aia järelvaatus olgu vanemate õpilaste ülesanne. Raskemaks muutub järelvalve ja korraspidamine suvel, kus õpilased kodus on ja õpetaja sagedasti suvekursustel. Kõige kohasem oleks sellel ajal kooli teenija poolt korraspidamine ja järelvalve. Siis peaks ka teenija palk võimaldama temal ilma kõrwalise teenistusega ära elada, see tooks vahest vallale iga kooli kohta 5—6 tuhat marka kulusid juure, mida meie praegusel korral loota ei või, kus veel mingisugust aeda kuski ei ole. Peab katsuma kas õpilastega iga nädali ehk kahe nädala tagant korda säada ja järelvalve jääks siiski õpetajate hooleks.

Õpetajate aed. Õpetajate aia kohta säeme järgmised nõudmised üles: Ta peab ümbrust kaunistama, peab õpetajale oma tarvituseks aiasaadusi andma, siin peavad kasvama kindlad sordid kõigeparemaist tarvitatavatest sortidest, siin peab ka aset leidma puukool ja haruldaste taime kasvatuskohad. Et aed oma ülesannet täidaks, peab sel iga õpetaja jaoks vähemalt 20 viljapuud ühes marjapöösastega, keeduvilja-aiaga ja tarvilise kohaga teiste kultuuride jaoks aset leidma.

Õpetaja aia suurus. Võtame kuue-klassilise kooli 6 õpetajaga, igailhe jaoks tuleb 20 puud, kokku 120 puud, mis paraja istutusvahega 4 sülda rea peal ja 5 sülda rea vahel, tervelt tiinu maad oma alla võtab. Marjapöösad võiksid esimeste 20—30 aasta jooksul õunapuude vahel kasvada. Puukooli jaoks kulub vähemalt 200 r.-sülda ja niisama palju ka üksikute taime kultuuri jaoks. Siis veel koht mitmesugusteks kaunistusteks ja istandusteks 100 r.-sülda. Nii saame õpetaja aia tarvis mineva maa-ala üle poolteise tiinu, mis tarbkorral veel suurem peaks olema. Arvame siia juure veel õpilaste mänguplatsi kolmandik tiinu ja õpilaste õue ruumiga pool tiinu, saame igale koolile minimaalse maa-ala 2 tiinu. See maa peaks igal koolil tema ümbruses olema.

Tööd õpetajate aias. Tööd

õpetajate aias peavad õpetajad ise teema ehk oma kulul teha laskma. Soovitav on vanema klassi õpilastel siin töötamine aiatöö oskuse omandamiseks. Sunduslikuks ei või õpilastele õpetajate aias töötamist mitte teha, välja arvatud täiendusklasside õpilased. Siin võiksid täiendusklasside õpilased tegelikult mesilaste pidamisega, üldise aia korraldamisega ja viljapuude sortidega tutvuda. Aia mitmekesisust silmaspidades võime ütelda, et õpetajate aed loomu poolest jääb asjaarmastajate aiaks, aga mitte ei ole mõni suur tulutoov asutus.

Esialgse istutusmaterjaali peaks vald ja maakonnaavalitsus soetada aita. Selleks tulevad igasse maakonda kindlate sortide kasvatuskohad luua. Järva maakonnaavalitsus ongi sellega alguse teind. Eeltuleval kevadel ja suvel säetakse Järva maakonnaavalitsuse poolt ülevalpeetava Linnapä aiatöö ja majapidamise kooli juure sordiaed ja puukool sisse. Ka aiavilja seemne kasvatus on ülalnimetatud kooli juures ette nähtud. Sooviks, et teised maakonnaavalitsused järele teeks.

Tööriista d. Tarvilised tööriistad: labidad, hargid, käärid, saed, redelid, pritsid jne. peab ühiskond muretsema, sest korraliku hoidmise juures igavad nad ühe koha peal mitme õpetaja eä ära. Mõned nendest, näituseks pritsi, võib ka ümbruskonna rahvale tarvitada anda. Puukool peab päale oma aia täienduse ka ümbruskonna tarvidusi täitma, mis kooli aia tähtsust rahva seas suurendab ja paremad, rohkem kasutoovamad sordid rahvale kättesaadavamaks teeb.

Õpilaste aed, õpetajate aed ja õue sünnitavad ühtekokku koolimaja ümbruse. Sellega peavad kõik kolm ühe terviku sünnitama ühefl õpilaste mänguplat-siga. Nende rajamise juures peab otsustarbekohasust, üldist kokkukõla ja ilu silmas pidama. Tulevikus, kui koolimajade plaanid, mis haridusministeeriumis juba välja töötatud on, rahva kätte ulatavad, on võimalik ka koolimaja ümbruse kohta pikemalt sõna võtta. Nüüd neab iga koolimaja kohta kõik plaanid eraldi teha.

Kunstiline kasvatus koolis.

A. Jansen.

I.

Eel sõna. Praeguse moodsa kasvatususe pääülesandeks on vaimliselt ja füüsiliselt täielise ja kasuliku ühiskonna liikme väljaarendamine. Kultuurinimese ideaaliks on tark, tugev, ilus ja hää ehk igakülgsest harmooniliselt väljaarenend inimene.

Niisuguse inimese kasvatamine jääb ka Eesti alles saabuva kooli eesmärgiks. Iga uus ajajärk teeb leidusi kõigil teaduse aladel. Ka kasvatusedus areneb; palju mille sisse hiljuti usuti, on ümber hinnatud. Igavese edu ja liikumise seadus on maksev ka kasvatusel alal ja need kes põnevaid päevakiisimusi ja „eksperimente“ kardavad, on lihtsalt kahekümnenda kuupäeva inimesed; vaevalt suudavad nad omi n. n. kindlaks tehtud tõdesid tõestada.

Metoodilised kasvatusküsimused seisavad iseäranis meie joonistamise õpetajate juures nõrgul jalul, maha arvatud sajast mõni üksik. Mõödud kongres-

sil ei ole suudetud just siin kindlaid sihte luua ega ka abinõusid nende sihtide teostamiseks ära määrata. Tammutakse kuidagi umbkaudu kobades mööda enne juhuslikult tallatud radu mis sugugi ei vasta praeguse aja nõuetele. Joonistuse õpetajaile võib süüiks panna seda, et neil veel peaaegu täiesti ühistunne puudub; selle tagajärjel sünnivad segased, igakülgseid läbikaalumata õppekavad, juhuslikult ministeeriumi sattuvate inimeste kaudu. Kaugelt suuremal hulgal õpetajaist puudub võimalus erikirjandust muretseda, et võimisi asjakohaselt laiendada. Enne kui need ja paljud muud pahed ei kõrvaldu, ei ole lootust et seisukord paraneb. Palju on kõnelnud meil ka töökoolist ja töökool kui ideaalse kooli tüüp on põhimõtteliselt vastu võetud, kuid millal see teostub, ei tea.

On olnud ja on praegugi õppeala, mis täielikult töö süsteemile tugeneb. Rohkem kui mõni teine õppeaine üldkoolis

on kunstiõpetus töökooli mõistega seotud, ta on paljude teiste õppeainete aluseks. Kunstiõpetust ehk n. n. joonistamist on alati võimalik olnud töökooli alusele säada ja teiste õppeainetega siduda ilma et kroonult selleks käsku vaja oleks. Palju on seda aga teostatud?

Vastuoks, kunstiõpetusele on Eesti koolis õieti vähe tähelepanu lubatud, kuigi sellest ka on kõneldud. Et kunstilist kasvatust meie koolides õieti ei hinnata, näitab selle õppeaine ajast ja arust läind nimetus — joonistamine. Vene koolis oli niisugune nimetus kohane sest et sääl seisis ka tõesti tegevus enamasti mõtetumas joonte vedamises. Uufl kool säeb enese ülesandeks lapses igasuguse kunstilise tegevuse ja võimise äratamise ja arendamise ega lepi niisuguse piiratud mõistelise nimetusega nagu seda — joonistamine — on. Kunstiõpetuse nimetus, kuigi ta näib olevat esialgu natuke võõramaiguline, lubab meil siiski mitmesugust kunsti tegevust mõista, nagu seda on joonistamine, maalimine, voolimine, puulõige, ehitamine ja muud. Kunsti nime all mõistetakse üldse vormi kuutamist, joonistamise all aga ainult vormi kujutamist joone abil pinnal. Võiakse muidugi öelda, et ega nimi meest ei riku, kuid nimetuse piiramisega piiratakse sagedasti ka ülesande tähtsus tegelikult. Kunstiõpetus koolis on kasvatuslise tähtsusega ega tohi piiratud olla ainult kitsa alaga nagu seda on joonistamine. Kõik abinõud, igasugune materjal olgu kaasaitajaks noorsoo kunstimaitses arendamisel ja loomisvõimete äratamisel.

Selle eest peab aga ka õppeaine olema vastavais käsis; kunstiõpetajail olgu päälle praktilise oskuse ka teoreetilised teadmised kunstist, kunstiküsimusist, teadku kunsti-ajalugu ja sügavamale ulatavaist kunstivoole, nende tekkimispõhju si teiste kultuur-faktorite suhtes.

Kunstilise kasvatus e tähtsus sihtjooned ja abinõud.

Ajalooline alginimene püüdis oma lapses arendada, kui me mõned praktilised oskused maha arvame, ainult füüsilisi omadusi. Nõnda kui temal, on praeguselgi metslasel võõras lapse vaimlise külje eest hoolitsemine. Vanust kultuur-rahvaist olid greeklased esimesed, kes lapse vaimu kasvatus e tähtsust mär-

kasid ja kes panid aluse teadlikule kasvatus e, kõige päält ka kunstilisele kasvatus e. Päälle füüsiliste harjutuste oli Greeka kool täiesti esteetilisele põhjale rajatud. Isegi greeklaste sõjakunst oli alguse saand n. n. Pyrrich'ist ehk Pyrruse tantsust (vana sõjatants tule ümber) sellega teatud viisil kunstiliselt elamusilt. Greeklaste elu oli täis kunsti nautimist, järjelikult kandus see elust ka kooli, kus ta kasvatus e aluseks jäi.

Greeklaste kasvatus e ideaal oli — ilus, tugev ja häa inimene; abinõud niisuguse inimese kasvatamiseks olid: Homeri laulude tundmaõppimine, muusika, joonistamine, maalimine, gümnaastika.

Koolis oli kasvatamisel tähtsam osa kui kätteõppimisel. Tutvumine Homeri kangelaastega ei sünnitand sääl mitte verevaeseid, täispuhutud patrioote, vaid tõsiseid elavaid ja suurehingelisi kangelaasi. Nõandasama ei annud Greeka gümnaastika mitte tugevaturjalisi raskuse tõstjaid ja ketilõhkujaid, vaid kauni võimega jaunite liigutustega osavaid ja tugevaid Olümpia kangelaasi. Gümnaastika polnud mitte üksi jõu, vaid ka osavuse arendamiseks.

Niisugust esteelisel alusel tugenevat Greeka kooli toetasid nähtavasti ka Greeka suuremad filosoofid. Aristoteles kõneleb joonistamise, maalimise ja muusika tähtsusest koolis. Tema ütelse järelle pole kunst mitte ainult lõbutsemiseks; kunst kasvatab karakteri, kõrgendab, puhastab südant, mõjub häädtegevalt mõttekäigule. Kunst ei kergenda mitte ainult haiglast, surutud meeoleu, ta kõrgendab ka vaimu ja puhastab seda halvust kirgedest.*

Neljandal aastasajal e. Kr., kui Greeka kunst veel kord heledalt lõkkele löi sünnitades niisuguseid suurmeisterid nagu seda on Skopas, Praksiteles ja Lysippos skulptuuri alal ja Apelles maali alal, viidi Greeka kooli kunstiõpetus täielikult sisse suurima maalija Apellesi õpetaja Pamphilosi poolt.

Greeka kunsti soodsale arenemisele ja tema vägevusele suureks tõukejõuks oli selle populaarsus rahva seas ja koolis.

Roomlaste juures oli kunst vähem rahvalik kui Greekas, ta oli rõhkem aristokraatidele kättesaadav ja mõistetav, sellenärast polnud tal ka niisugust mõjupiirkonda koolis. Rooma kooli õppe-

aineiks olid grammatika, retoorika ja dialektika; ta oli ühekiuline, nõnda öelda literatuurne. Lõpuks arenes Rooma kool professionaalseks õppeasutuseks kust ainult hääd oraatorid tulid ja kus rohkem rõhku pandi mõistuse ja oskuse arendamisele, kui südame ja karakteri kasvatamisele. Ligikaudu 1500 aastat, Archimedesist kunni Kopernikuse ni juhitud ristiusu kirik teaduse ja kunsti-elu oma hingeelule vastavais raames. Selle aja jooksul oli ka kunst pääasjaliselt vaid usuliste tunnete teenistuses. Kui kiriku võim pudenenema hakkas, hakkasid jälle hääled kuuluma mis kunstile ta tähtsat seisukohta kasvatuses meele tuletasid. Mitte korruga ei leidnud üksikud hääled laimais hulgis poolehoidu. Inglismaal näituseks oli niisugune mees kui Lökk veel kunsti kui kasvatuseabinõu vastu. Tema arvamise järele ei kõlbavat gentelmannidel kunstiga tegemist teha. Parnassil olevat halb lõhn ja halvad kombad.

Tänapäev on Lääne-Euroopas kunstilisel kasvatusel kindel seisukoht. Kunstiõpetuse teostamisele on kaasa aidand ühiskonna arenemise tingimused, sest kunsti huvi piirkond laieneb iseenesest ikka rohkem ja rohkem demokratiseerivas seltskonnas, laienedes selle kaudu ka kooli ellu. Inglismaal, kust suur hulk silmapaistvamaid kasvatusteadlasi pärit, esineb mõjuvama kunstilise kasvatuse poolehoidjana ja õhutajana Ingliise kunstnik John Ruskin. Ruskinil on suured teened kunsti-filosoofiliste ja tehniliste küsimuste alal. Ka tema näeb, nii kui Aristoteleski, kunstis hinge puhastavat ja kõrgendavat abinõu. Peale Ruskini on Inglismaal veel Morrisil ja Tra-nil suured teened kunsti populariseerimise alal Ingliise kooles.

Ruskini hüüdsõna „tööta elu on kuritegu ja kunstita töö on loomastumine“, jääb kultuur-maade kunstiõpetajate lipukirjaks.

Kirjandusest.

Minu „Koduloo metoodika“ arvustamise puhul.

H. Turp.

„Kasvatuses“ nr. 4 s. a. arvustab E. Rungi pääle muu minu „Koduloo“ metoodikat“.

Arvustaja arvamisel ei võivat minu raamatuga sellepärast rahule jääda, et see märksa erinevat lahkvoolu esitavat ja palju paradokse sisaldavat. Nõnda võiks õp. R. otsutada siis, kui meil koduloos ühine vaatekoht ju leitud oleks. Seda aga ei ole, ei võigi olla, ja R. arvustusel puudub sellepärast alus. Saksamaal, kust meie koduloo metood laenatud, võistlevad praegu veel paiguti neli voolu: kodulugu — emakeele õpetuse ettevalmistaja, kodulugu maateaduse algaste, kodulugu — reaalinete algaste ja kodulugu — eriõppeaine üldise algteaduse näol. Viimase voolu edustajad on sääl Jütting, Weber, Kühnel, Lay ja teised. Sama vool on teed leidnud ka Eestisse ja selle voolu poolehoidjaks tunnistab enese ka R., kui ta Kühneli „Moodsa vaateõpetuse tõlkest kõneleb. Kui aga R. minu raamatut arvustades oletab, et Kühneli nõudeid meie amet-

likkude õppekavade varal täielikult teostada võivat, siis näitab ta sellega, et ta koduloo-küsimuses vähik on, kes sedagi ei tea, et siin kahe vaatekohaga tegemist. Meie koduloo ametlik õppekava on ka õp. J. Rumma raamatus „Maateaduse õpeviis. Kui õp. Rumma koduloo täielikult maateaduse alale mahutab, siis on sellega juba tõendatud, et ta Kühneli vaatekohal ei asu ja tema kavade järele kõiki Kühneli nõudeid teostada ei saa. Rumma edustab seda voolu, mille põhjendajaks oli Finger ja mille järele kodulugu maateaduse laiendatud eelkursuseks jääb. (Samal seisukohal on M. Kampmann). Fingerist Kühneli on tükk maad (1844 kunni 1918). Ja kui E. Rungi arvab, et siin ühe edustuse kavade järele teise nõudeid täita võib, siis kõneleb ta teadmatuses iseenesest vastu.

Mina asun ka Kühneli vaatekohal, kuid püsin Rungi arvustusest hoolimata arvamises, et Kühneli raamatu tõlge, mis iseenesest väga tarviline, ilma teiste

praktilisemate käsiraamatuteta meil väga vähe reaalseid tagajärgi toob. Kühnel on Leipzigi seminaari ülemõpetaja ja tema teos on kõige päält mõeldud, nagu kirjastuse kataloogist näha, Saksa seminaaridele. Teose külg on selle psühholoogilises põhjenduses ja raamatut võivad sellepärast kasutada ainult õpetajad, kes psühholoogiliselt hästi koolitatud. Meil puudub suuremal osal koduloo-õpetajaist psühholoogiline ettevalmistus täitsa, sellepärast ei saa me Saksa seminaaridega ühele järjele. See on esiteks. Teiseks: kes psühholoogiaga tege mist on teind, see teab, kui suur tähtsus kasvatuses diferentsiaal-psühholoogial on. Igal rahvusel ja ka igal isikul on omapärane hing ja järjelikult ka omapärane psühholoogia. Ja selle omapärasele psühholoogiale peab rajanema kodulugu. Leipzigi seminaari ülemõpetaja ei tea meile juhiseid kätte anda Eesti omapärase hinge harimiseks, ega Eesti koolimaja ümbrusega tutvumiseks. Siin on pääle üldiste laenatud juhtumõtete omastamise meie isetegevust tarvis. Kolmandaks: Kühneli raamat on ilmund ajal, mil usuõpetus Saksa koolides sunduslik oli (ja on vist veel praegugi). Kühnel jätab sellepärast emotsionaalse osa hinge harimisest enam-vähem religiooni hooleks ja peab silmas pääasjaliselt intellektuaalset külge. Meil on ametlik usuõpetus koolidest kadund ja seisukord sellepärast hoopis teistsugune. Lapse hinge ei või meie hooletusse jätta ja mingi eriline kõlblusõpetus, pääle koduloo, kolmel esim. õp.-aastal ka mõeldav ei ole, sellepärast tuleb tunde ja tahete harimisele koduloos sama tähtis koht anda, nagu mõistuse (meele) arendamisele. Sellepöolest oleme Sak samaaast ette jõudnud ja on ka Kühneli „Moodne vaateõpetus“ meie jaoks vananend.

Neid vahekordi tunnustab ka R., kuid arvab sellest hoolimata, et Kühneli juhiste järele käies õpetaja asjaga väga hästi võivat hakkama saada. See on ekslik oletus. Elu kõneleb teist keelt. Aine valimine, mida R. väga hõlpsaks peab, tekitab noorile ja sagedasti ka vanule õpetajaile võitmata raskusi. Seda võin tõendada õpetajate suvekursustelt saadud kogemuste järele. Neil kursustel kolmel viimasel suvel koduloo-lektori na töötades olen umbes 5000 tunnikonspetti läbi vaadand ja rea proovitunde

annud ja korraldand. Selles töös ei tulnud kuski seda hõlpsust nähtavale, millest R. kõneleb, olgugi, et 1921. a. suvel Kühneli tõlge ju ilmund oli. Suuri raskusi sunnitab õpetajale ka tundide konstrueerimine, siiski mitte sedavõrd, kui aine valimine. Just nimetatud raskused on mind sundind otsusele tulema, et kodulugu on tarvis meie olude kohaselt korraldada. On tarvis ainult piiritella, süstematiseerida ja sellele üldise algteaduse kuju anda, millel eriteaduse iseloom. Ja kuna aine eriõppeainena ja erinime tuse all õppekavas on, siis on see täiesti võimalik. Kui üteldakse, et seda Sak samaal tehtud ei ole, siis on seegi oletus. Saksa õpetajate praktiline ettevalmistus on niisugusel järjel, et iga õpetaja seda enese jaoks ise teeb. Käsiraamatud tarvitsevad siis ainult põhimõt teli juhatusi pakkuda. Meie aga nii kau gel ei ole. Mina oma loenguis ja raama tus olen püüdnud nimetatud vajadust täita. R. heidab mulle ette, et ma raamatus koduloo mõiste määramisel iseenese vastu kõnelevat, kui ma korra ütlen, et kodulugu eriteadusena erinevat ja teinekord nõuan, et see eriteaduseks kujuneda ei tohtivat. Etteheide on põhjendamata. Kui ma raamatu algul ütlen, et kodulugu esineb eriteadusena, siis ei ole sellega veel sugugi öeldud, et see klassiline eriteadus oleks. Järgnevas seletuses jõuan otsusele, et kodulugu on üldine algteadus, millel eriteaduse iseloom, ehk alg-eriteadus. Pääle selle tohin ju küll ütelda, et kodulugu kodulooks peab jääma, mitte mõneks eriteaduseks kujunema. Näit. lause: see poisike esineb mehena, kuid ei ole mees, on ju päris selge. Samuti ka: kodulugu esineb eriteadusena, kuid ei ole eriteadus. Mis puutub minu raamatu paradoksidesse, siis võib neid säält ainult vähik leida. Minu koduloo-tundides, mida iga soovi ja võib päält vaadata, on need paradoksid tegelik elu. Pääle selle on arvustaja minu raamatu väärtusi veel ilma mingi vastuväite ta tühistand — lihtsalt üteldes, et see õige ei olevat. See on dogmaatika, mille vastu vaielda ei saa ja mida tõsised arvustajad millalgi ei kasuta. — Nii palju arvustusi objektiivse külje kohta. Selle subjektiivne külg aga on palju lõikavam ja selle kohta pean ka mõne sõna ütleva.

Hr. Rungi nimetab mind orjapereme-

he loogikaga meheks, kellel lubamata kombel julgust jatkund koduloo metoodika kirjutamiseks. Ja miks? Sellepärast, et ma neid Eesti lapse hingelisi pahesid loetlesin, millega koduloo-õpetajal võitlemist. Neid pahesid ei saa keegi maha salta. Seda tõendavad just viimaste päevade nähtused. R. katub mu väiteid vabadussõja meeoluga — õigem hingeoluga — väärata. Asjata. Just see sõda tõestab mu väiteid, sest siis tappis vend venda ja isa poega, mi-

da Eesti elus enamalt millalgi pole olnud. Terav lahkmeelusust kestab tänapäevani edasi ja on meie riigi kosumisele suureks takistuseks. Ja kui mujal lugu veel pahem on, nagu R. ütleb, ega see meie asja paranda. Mina aga tõin näiteid Soomest, kus asi ometi märksa parem, kui meil. Ka on minu raamatust üldiselt (lhk. 143 jne.) meie laste hingelised väärtused puudustest kaugele suuremaks tunnustatud, mida aga arvustaja kahjuks pole näind.

Kroonika.

Eesti Õpetajate Liidu Pedagoogilise toimkonna asutamine.

Õpetajate Liidu juhatus otsustas asutada tade Liidu juure erilise toimkonna, kelle ülesanne oleks koordineerida Eesti õpetajaskonna tööd pedagoogiliste küsimuste lahendamisel. Lähemalt toimkonna ülesannetest tänases juhtkirjas. Toimkonna praegune koosseis on: juhataja E. Martinson, sekretär A. Öunapuu, liikmed: J. Annusson, H. Roos, A. Kuks. Otsustati veel toimkonna liikmeks kutsuda koolinõun. C. Brüller, A. Johanson ja H. Summer. E. M.

Tallinna Õpetajate Seltsi 5. aastapäev

peeti 25. märtsil s. a. Tallinna tütarlaste komertskooli ruumides.

Aastapäeva avamiskõne pidas asutaja liige E. Martinson, kes ka seltsi asutamiskoosoleku 5 aasta eest (Maarjapäeval 25. märtsil 1917) avas. Kõneleja tähendas, et Tallinna Õpetajate Selts on esinenud tähtsa tegurina Eesti loomisajajärgul, eriti aga just meie kooli ümberloomise töös. Seltsi tegevuse ülevaadetega esinesid J. Annusson ja J. Tamm, näidates, kuidas Selts on kaitsnud õpetajate vaimlisi kui ka õiguslisi ning majanduslikke huvisid ja mis Selts on, korda saatnud Eesti kooli tõstmiseks.

Pidulikul koosolekul, mida juhatab Seltsi esimene juhataja J. Annusson ja mille käiku protokolleeris Seltsi esi-

mene abisekretär, neuu G. Stahlmann, otsustati asutada Tallinna Õpetajate Seltsi kodu ja muretseda Seltsile lipp.

Koosolekule järgnesid muusikalised ettekanded pr. Olak-Mikk'i poolt.

Pärast koosolekut oli korraldatud pidulik koosviibimine, millest umbes paarsada õpetajat osa võtsid. Seltsi liikmete arv, mis esimesel aastal oli paarisaja ümber, on üle kahekordseks kasvanud ja moodustab umbes 1/3 kõigist Tallinna õpetajaist. Soovime Seltsile edaspidiseks tööks jõudu ja edu! E. M.

III üleriikline matemaatika, füüsika ja kosmograafia õpetajate kongress.

peeti ära 18., 19. ja 20. aprillil s. a. Tallinna tütarlaste komertskooli ruumides. Osavõtjaid oli ligi 300. Kahjuks ei olnud mitmed Tartu ülikooli ja keskkooli õpetajad võimalikuks leidnud oma lubadust täita ja kongressil referaadiga esineda, ehk küll kongressi juhatause kui ka kongressi üldkoosoleku poolt neid tungivalt oli palutud ilmuda. Missugused põhjused sundisid neid veel viimasel tunnil eneste peale võetud kohustustest loobuma, selgub ehk edaspidi. Kongress igatahes kaotas sisuliselt selle läbi, et paljud referaadid ära jäid. Kuigi ei saa öelda, et töö puudus olks olnud: töötati kolm päeva läbi suure intensiivsusega. Kuna kongressi kohta tema korraldajate poolt lubati meile saata üksikasjaline kirjeldus, siis ei hakka praegu kongressi juures pihemalt peatama. E. M.

Riigi hariduskogu koosolek.

peeti ära 10. ja 11. aprillil s. a. Tallina tütarl. kommertskooli ruumides.

Koos olid maakonna- ning linnakoolivalitsuste juhatajad, koolinõunikud, haridusnõunikud ning muud haridusministeeriumi ametnikud ühes haridusministriga, Eesti Õpetajate Liidu kui ka maakonnaliitude ja Tartu ülikooli esitajad, kokku umbes 60 isikut. Et meil veel võimalik polnud koosoleku materjaliga põhjalikumalt tutvuda, kuna seda alles ministeeriumis korraldatakse ja paljundatakse, siis toome koosoleku kirjelduse edaspidi.

E. M.

Riigi- ja omavalitsusteenijate pensioniseaduse.

eelnõu III lugemine Riigikogu töökaitse-kommisjonis jõuab lähemal ajal lõpule. Suuri vaielusi sünnitas par. 17., mis endise teenistusaja arvessevõtmist käsitab. Otsustati arvesse võtta Vabariigi kodanikkudel, kes Eesti valitsuse ajal riigi- või omavalitsuse teenistuses olnud, ka aeg, mis nad enne 26. oktoobrit 1917. a. Vene riigi teenistuses olnud, kui see teenistus pensioni õiguse andis, samuti ka aeg, mis nad enne pensioniseaduse maksmahakkamist riigi- ja omavalitsusasutustes Eesti riigi praegustes piirides mööda saatnud, kuigi see teenistus pensioni õigust ei annud. Õpetajate teenistusaeg, erakoolides, mis nüüd avaliku kooli õigustega koolideks ümber muudetud, võetakse arvesse.

Teistest tähtsamatest vastuvõetud otsustest oleks nimetada:

Pensionid võib saada 25 aasta teenistuse järele 55% viimasest palgast. Kuni 30 teenistusaastani tühuseb pension 3% võrra igal aastal. Erilistel juhtumistel (haiguste kordadel jne.) on pensioni norm suurem ja hakatakse seda varem maksta.

Pensioniseaduse maksmapanek tooks riigile ja omavalitsustele kokku aastas umbes 80 miljoni kulusid.

Võimalik on, et Riigikogu peakoosolek ehk suudab pensioniseadust käesoleval istungjärgul läbi vaadata. Tema maksmapanek nõuab aga suuremaid ettevalmistustöid, nii et see seadus vaevalt enne 1923. aastat tegelikult maksta hakab.

E. M.

Haridusministeerium õpetajate palgaseadust muutmas.

Haridusministeerium on maakonna- ja linnakoolivalitsustele ringkirja saatnud, milles selle kohta teateid nõutakse, missuguseid muudatusi koolivalitsused õpetajate palgaseaduses soovitaksid teostada, näit. nädalatumundide normi suhtes jne.

Kuuldavasti tahetavat ülenormi antud tundide tasu maha kustutada. Ka Riigikogus avaldati haridusministeeriumi eelarve arutamise puhul parempoolsete rühmade kõnelejate poolt arvamist, et ülenormi antud tundide tasu väga suure summa — tervelt 30% õpetajate palgast — moodustavat. Lisati juure, et need andmed saadud ühe väga kompetentse kooliasjatundja käest. (Vissisti M. Raud iit. E. M.) Lugu on aga nii, et see summa on terve riigi kohta kõigest 6 miljoni marka, mis maakondade poolt õpetajate palkadeks kulutatavast üldsummast — 160 milj. margast — moodustab kõigest ligi 4%. See 4% küll maakondi hädast välja ei aita.

Kõige soovitamam muudatus õpetajate palgaseaduses oleks küll see, et riik ka algkoolide õpetajate palga kas täiesti või palju suuremal määral kui senni oma kanda võtaks, kuna maakondade maksuvõtmise võimalusi vaevalt suurendada suudetakse.

E. M.

Tartu üliõpilaste salkkonna Ungari „õpireis“.

on tekitand palju nurinat haridusministeeriumi vastu. Saadeti riigi kulul paar-kümmend üliõpilast 2-nädalasele „õpireisile“ — meid Ungarile tutvusama, seks otstarbeks 350.000 marka riigitoetust määrates. Hädatarvilikumad ülesanded, mida meil nii lõpmata palju, ei leia aga teostamist. Oieti kujuneb aga „õpireis“ lõbureisiks, sest kui tahetakse Ungaris midagi õppida, siis peaks seal kauemat aega viibima, mitte aga 3—4 päeva, mis neile „õpireisijaile“ peale teel viibimise Ungaris paigalpüsimiseks aega üle jääb, ja pole seks ka tarvis saata nii suurt hulka inimesi. Väärnähtusena tundub, et haridusministeerium on ülikoolist mööda minnes prof. Paldrocki ja üliõpilaste K. ja O. Petersonide abil „õpireisist“ osavõtjad ära määrand, mille võttu nende 20 äravalitu hulka on satunud

eestkätt korporandid ja suurel arvul just selle korporatsiooni liikmed, kes okupatsiooni ajal teiste Eesti üliõpilaste organisatsioonide kiuste lähemas vahekorras olnud okupatsiooniaegse ülikooliga; „Õpireisi“ korraldaja on suguhaiguste professor, kellel olid okupatsiooniaegse ülikooliga lähemad suhted. Need peavad siis Ungarile meie ülikooli ja üliõpilaskonda esindama, kuna asjast

täiesti kõrvale on jätud mitmed üliõpilaste organisatsioonid, muuseas ka organisatsioon, kelle ülesanne on Soome, Ungari ja Eesti üksteisele lähendamise (Soome-Ungari-Eesti üliõpilasklubi) ja isikud, kes juba tegemist teind Ungari kirjanduse ning kultuuriga.

Kuuldavasti antakse haridusministri tegevuse kohta Riigikogus arupärimine sisse.

Organisatsioonide teated.

Järvamaa õpetajate päev.

Järvamaa õpetajate Liidu juhatus otsustas ülemaakonnalist õpetajate päeva Paides 28. ja 29. mail s. a. ära pidada järgmiste küsimuste harutamiseks: 1. Kool ja kodu. 2. Psühholoogia ja pedagoogika. 3. Kehaline kasvatus koolis. 4. Kooli tervishoid. 5. Eesti keel. 6. „Kalevipoeg“ koolis. 7. Loodusteadus. 8. Joonistamine. 9. Kodumaa ajalugu. 10. Järvamaa koolide ülevaade. 11. Õpetajaskond ja palga küsimus. 12. Koosolekul algatatud küsimused. On tehtud ettepanekud Paides ja väljaspool Paidet töötavaile pedagoogidele refereerida ülaltähendatud küsimusi. Juhatuse poolt astutatakse samme, et õpetajate päevaks sissesõitnud õpetajaile maksuta ühis korter tarvitada oleks. Täielisemad teated avaldakse lähemal ajal.

Kullamaa õpetajate ühing.

Ühing pidas oma pääkoosolekut 26. märtsil. Otsustati läind aasta eeskujul korraldada käesoleva õppeaasta lõpul koolitööde näitus ja lastepidu, viimane, kui võimalik, Ülemaalse Noorsoo Ühenduse Kullamaa Osakonnaga ühes. Otsustati kõikide õpetajate poole kihelkonnas pöörata ettepanekuga, et kirjutajaks iga kooli ajalugu.

Ühingu juhatuses on käesoleval aastal: esimees J. Uustalu, kirjalooimetaja H. Treuhold, kassahoidja E. Veidermann.

Loiult võtavad ühingu tegevusest osa just need õpetajad, kellel huvi ja tahtja edasi püüda.

Ühingu piirkonnas loetakse 5 eks. „Kasvatust“.

Ajakirja „KASVATUSE“ toetuseks

on E. Ö. L. kirjastustoimkonnale tulnud 1. märtsist — 15. aprillini s. a.:

Rapla õpet. ühingult	3000 mrk.
Õpetajalt M. Väliilt	187.50 p.
Põlva õpet. ühingult	1000 mk.
Haapsalu õpet. ühingult	1000 „
Kuusalu õpet. ühingult	3000 „
Kõpu õpet. ühingult	400 „
Hädemeeste õpet. ühingult	500 „
Virumaa õpet. liidult	5000 „
Järvamaa õpet. liidult	3000 „
Õpet. Marta Martinsonilt	100 „

Kokku 17.187 m. 50 p.

Varemailt (1. jaan. — 1. märtsini) tulnud 14.500 mrk.

Kokku 15. aprillini 31.687 m. 50 p.

Tänuga kviteerib

E. Ö. L. kirjastustoimkond.

Õiendus. „Kasvatuse“ nr. 5 ilmund teadaandes toetussummade üle on Jüri õpet. ühingu toetusraha 1500 marga asemel trükitud eksikombel 1000 m., samuti kogusumma 14.500 marga asemel 14.000 marka.

E. Ö. L. kirjastustoimkond.

Ajakirjandus.

(Ajakirjade sisu ülevaade).

Eesti kirjandus nr. 3: A. Pe-
randi: Ado Reinvald (Pildiga). Hugo
Raudsepp: Meie algupärane ilukirjan-
dus 1921. a. J. Aavik: Puudused uue-
mas eesti luules. M. J. Eisen: Viija-
neitsid. A. Saareste: Mitmesugused
riismed.

Loodus nr. 2: Toimetuselt. Prof.
J. Sarv: Einsteini teooria. Dots. H.
Kaho: Füsioloogiliselt tasakaalus la-
hunditest. Dr. A. Audova: Funktsio-
naalne kohanemine. Prof. Dr. J. G.
Granö: Eesti maastikulised üksused.
Väiksed teated. Kirjandus.

Üliõpilasleht nr. 4: —al:
Dr. Eduard Laas (surnud). V. Luik
ja Aug. Oinas: Üliõpilaskond 1921. a.
ankeedi andmetel. H. Laretei: Saksa-
maa üliõpilaskonnast. Ni-Ni ja Mi-Mi:
Soomega tutvunemine keeleteaduse abil.
Veste. Vilho Annala ja O. L.: Mõned
statistilised andmed Soome akadeemilise-
st elust 1890—1914. A. Lüsi: Kas
vastab üliõpilasköök nõuetele? Karl
Vilhelm Arens: Esteet. B. A.: Har-
ald Leinberg (surnud), —us: Edus-
tuse koosolek 11. veebruaril 1922. a.
Lektoriumis. Kirjandusest.

Tulev Eesti nr. 2-3: Dr. R.
Tamm: Inimene ja alkohol. V. Er-
nits: Kodavere-Alatskivi kihelkonna
kongress. M.: Karskus Ameerikas. V.
Ernits: Prantsuse-Eesti kauba lepingu
puhul. J. Rosental: Torma kihelkon-
na kongress. P. E.: Kuidas ma suitse-
tamise maha jätsin. R. Hansson: Mul-
jel kõnekoosolekute ringreisilt Põhja-
Tartumaal. H. Pett: Üliõpilaste Kars-
kusühingu esimese tegevusaasta aruan-
ne (pildiga). A. Juhanson: Karskus ja
aja kirjandus 1922. Üleskutse kars-
kuspühaks. Noorsoo karskusühingute

töökava. Antialkoholist: Karskuse väl-
javaated Hiiu-Keinas. J. R.: Kihelkon-
na organisatsioonide liit (ühes põhik.).
Ameerika keeluseaduse mõju. Krooni-
ka, teadete osa, kirjavastused.

Tarapita nr. 5: J. Barbarus:
Pyyetest vaimlise internatsionaali poole.
August Alle: Me'ankoolne öö. Jaan
Kärner: Kirjandus — kõlbus — isa-
maalus. Johannes Semper: Raudne
nägemus. ArA: Noorsoo kriis. A. V.:
Veel noorsoo kriisist. M. Under: Eks-
pressionistlik teater ja Ernst Tolleri
„Mass-inimene“ Hommikteatri lavastu-
sel. Marie Under: Saladus. Japar
Ihi: Siliseeruv kultuur. Logofaag:
Luukamber.

Eesti Tehnika Seltsi Aja-
kiri nr. 3: G. L.: Öhu vastupanek.
Ins. August Vellner: Põhijää. K. Fr.:
Kas lendamine on hädaohtlik? Ev.
M—s: Ülevaade viimaste aastate saa-
vutustest dünamomasinate ehituse alal.
Lisa: Raudtee sõnastik.

Eesti Tehnika Seltsi Aja-
kiri nr. 4-5: K. Luts: Kohtla labo-
ratooriumi tööd. Põlevkivi sordid. Ins.
O. Kendler: Uus ajajärk raudteeasjan-
duses. Ev. M—s: Ülevaade viimaste
aastate saavutustest dünamomasinate ehi-
tuse alal. M.: Raudbetoonist 201 meet-
ri kõrgune radiojaama torn. M.: Kad-
miumvases: tramvai traadid. N. P. ja
J. V.: Katlavee eelsoojendajad veduritel.
Kasulikud näpunäited. Hindade tabel.

Eesti Tehnika Seltsi Aja-
kiri nr. 6: Ms: Aurukatelde kütmi-
ne söetolmuga. M.: Teras-transport-
liin. Ringijooksvate masinaosade balan-
seerimisest. N. P. ja J. V.: Katlavee
eelsoojendajad veduritel. G. L.: Esime-
sed aeroplaanid. F. Dreyer: K. Los-
kit ja A. Paris: „Anorgaanilise kvali-
tatiivse analüüsi praktikum“. Hindade
tabel. E. M.

„KASVATUSE“ üksikuid numbrid müüvad:

Tallinnas: K.-ü. Rahvaülikooli,
K.-ü. Kooli, Pihlaka, Keiser-
manni, Mutso ja Ploompuu
raamatukauplused.

Tartus: Postimehe raamatu-
kauplus

Pärnus: Pärnu Õpet. O.-ü. „Liit“.

Võrus: J. Semmi raamatukaupl.

Viljandis: Viljandi Õpet. Liidu
raamatukauplus.

Rakveres: Eesti kooliõpet. Vast
Abiandmise seltsi raamatu-
kauplus.

Paides: Tarvitajate ühisus „Iva“.

Haapsalus: Läänemaa Õpet.
Liidu osakond

„Tallinna Teataja“

on ainuke õhtuleht Tallinnas.

Ilmub XIII. aastakäiku.

„Tallinna Teataja“ ilmub iga äripäeval peale lõunat, mille läbi temal võimalik on juba sama päeva sündmusi ja hommikul saadud väljamaa telegramme märkselt ja täielikult avaldada.

„Tallinna Teataja“ ilmub iga päev 8—10 leheküljelisena ja toob päevasündmuste ja küsimuste kohta tabavaid karrikatuure ja pilte.

„Tallinna Teataja“ käsitleb wabameelses kodanlikes waimus kõigi poliitika-, kultuura- ja majanduse küsimusi ja toob ülewaatlikke kirjeldusi välisilma poliitika sündmustest.

„Tallinna Teataja“ seisab lähedal wäikepõllupidajate, asunikute ja wäike tööstus- ja kaubanduse ettevõtjate huwidele.

„Tallinna Teataja“ on kindla rahvus-poliitilise sihiga mõjuw awalik häälekandja. „Tallinna Teataja“ kaastööliste ridades on kõige paremad Eesti poliitika- ja seltšonnategelased.

„Tallinna Teatajat“ võib tellida kõigis wabariigi-postiasutustes ja „Tallinna Teataja“ abitalitustes.

Tellimise hinnad:

Postiga:

1 kuu peale	75 marka
2 kuu peale	150 marka
3 kuu peale	225 marka

Toimetuse ja talituse:

Tallinn, Suurturg nr. 16

Rõnetaat:

Toimetaja: 2-85. Toimetuse ja talituse: 2-81.